

Osmanlı Kültür ve Medeniyeti — Deneme

KPSS AI Coach · 03.08.2026 · 10 soru

1. 1831 yılında çıkarılan, Osmanlı basın tarihinde ilk resmî yayın olma özelliğini taşıyan gazete aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Takvim-i Vekayi
- B) Ceride-i Havadis
- C) Tercüman-ı Ahval
- D) Tasvir-i Efkar
- E) Takvim-i Ticaret

2. İç ve dış yazışmaları yürüten, belgelere padişahın imzası sayılan tuğrayı çeken divan görevlisi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Nişancı
- B) Reisülküttap
- C) Defterdar
- D) Katip
- E) Vezir

"Padişahın imza işlevini taşıyan işaret, divan kalem işlerinde belgenin en ayırt edici unsurudur. Bu işaret olmadan gönderilen ferman, hükümdar adına tamamlanmış sayılmaz."

3. Bu sözlere bakılarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılabilir?

- A) Belge düzeninde hükümdarı temsil eden işaret kullanılmaktadır.
- B) Divan kalem işleri tamamen sözlü biçimde yürütülmektedir.
- C) Tuğra, yalnızca vakfiye belgelerinde yer almaktadır.
- D) Nişancı, yalnızca askerî yazışmalarla ilgilenmektedir.
- E) Padişahın adına düzenlenen her belge mutlaka berat niteliği taşımaktadır.

Osmanlı Devleti'nde divan görevlileri arasında biri, padişahın mührünü taşıyan en üst yürütme yetkilisi olarak öne çıkar. Bir diğeri ise iç ve dış yazışmaları yürütür, belgelere tuğra çeker.

4. Buna göre aşağıdakilerden hangisi Osmanlı Devleti'nde bu iki görevlinin ortak özelliği değildir?

- A) Divan teşkilatında yer almaları
- B) Devlet yazışmalarıyla ilgili görev üstlenmeleri
- C) Kalemiye sınıfı içinde değerlendirilmelidirler
- D) Padişah adına yürütülen işlerde görev almaları
- E) Eyalet askerleri arasında yer almaları

Bir gazetede Őu satırlar yer alır: "Devlet işleri artık halkın gözü önünde duyurulacak; yeni yazılar matbaada basılacak, resmî haberler herkesçe izlenebilecektir."

5. Bu satırlarda vurgulanan uygulama aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Takvim-i Vekayi
- B) Ceride-i Havadis
- C) Tercüman-ı Ahval
- D) Tasvir-i Efkar
- E) Muharrem Kararnamesi

6. Mimar Sinan, eserlerini üç dönemde sınıflandırarak en olgun ve teknik açıdan en mükemmel yapıyı "ustalık eserim" olarak nitelendirmiştir. Buna göre Mimar Sinan'ın ustalık dönemi eseri aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Şehzade Camii
- B) Süleymaniye Camii
- C) Selimiye Camii
- D) Haseki Hürrem Sultan Camii
- E) Rüstem Paşa Camii

7. Osmanlı Divân-ı Hümâyunu'nda görev yapan üyeler ve bu üyelere ait yetkiler ele alındığında aşağıdakilerden hangisi yanlış eşleştirilmiştir?

- A) Sadrazam — Padişahın mührünü taşıyan mutlak vekili olarak divanda en üst yürütme yetkisine sahipti.
- B) Kazasker — İlmiye sınıfında yer alarak askerî davalar ile adalet işlerinden sorumlu tutulurdu.
- C) Nişancı — İç ve dış yazışmaları yürütür; ferman gibi belgelere padişah adına tuğra çekerdi.
- D) Defterdar — Osmanlı maliyesinin başı olup devletin gelir ve gider hesaplarını tutardı.
- E) Kazasker — Kalemîye sınıfında yer alarak yazışma ve kayıt işlerini yürütürdü.

8. Osmanlı Devleti'nde dirlik sistemine ilişkin aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Tımarlı sipahiler, eyalet askerleri içinde en kalabalık grubu oluşturmaktadır.
- B) Tımarlı sipahiler, dirlik sistemine dayalı Türk askerleridir.
- C) Yıllık geliri 100 bin akçenin üzerinde olan dirlik arazisi has adını almaktadır.
- D) Yıllık geliri 20 bin akçenin üzerinde olan dirlik arazisi zeamet olarak adlandırılmaktadır.
- E) Yıllık geliri 100 bin akçenin altında kalan dirlik arazisi zeamet sayılmaktadır.

9. Osmanlı Devleti, 1831 yılında Takvim-i Vekayi adlı ilk resmî gazetesini yayımlamış; aynı dönemde padişahın irade ve onayının belgeler üzerindeki simgesi olarak tuğra kullanımı sürdürülmüştür. Buna göre bu iki uygulamadan aşağıdaki yargıların hangisine ulaşılabilir?

- A)** Osmanlı Devleti, XIX. yüzyılda resmî iletişimi hem basın hem de sembolik belgeleme araçlarıyla güçlendirmeye çalışmıştır.
- B)** Takvim-i Vekayi'nin yayımlanmasıyla tuğra uygulaması sona erdirilmiştir.
- C)** Resmî gazete, divan kararlarının yargı yetkisini devralmıştır.
- D)** Tuğra, yalnızca Takvim-i Vekayi sayfalarında kullanılan bir unsur hâline gelmiştir.
- E)** Basın faaliyetleri Osmanlı'da yalnızca azınlık toplulukları tarafından yürütülmüştür.

10. Mimar Sinan'ın eserleri sıralandığında "ustalık eseri" olarak nitelendirilen ve Edirne'de inşa edilen cami aşağıdakilerden hangisidir?

- A)** Şehzade Camii
- B)** Süleymaniye Camii
- C)** Haseki Hürrem Sultan Camii
- D)** Selimiye Camii
- E)** Mihrimah Sultan Camii

Cevap Anahtarı

1. A

2. A

3. A

4. E

5. A

6. C

7. E

8. E

9. A

10. D

Çözümler

1. 1831 yılı ve ilk resmî gazete ipucu doğrudan Takvim-i Vekayi'yi gösterir. Ceride-i Havadis, Tercüman-ı Ahval ve Tasvir-i Efkar başka dönemlerde yayımlanmış gazetelerdir; Takvim-i Ticaret ise bu bilgiyle örtüşmez.
2. Belgelere tuğra çekme ve yazışmaları yürütme görevi nişancıya aittir. Reisülküttap, defterdar, katip ve vezir Osmanlı yönetiminde yer alan gerçek görevlilerdir; ancak bu ayırt edici görev nişancıya aittir.
3. Alıntıda, padişahın imza işlevini taşıyan işaretin belgeyi hükümdar adına tamamladığı açıkça belirtilmektedir; bu, belge düzeninde hükümdarı temsil eden bir işaret kullanıldığını gösterir. En güçlü çeldirici 'Tuğra, yalnızca vakfiye belgelerinde yer almaktadır' ifadesidir; kaynakta tuğranın ferman ve belgelerde padişahı temsil eden işaret olduğu verilir, yalnızca vakfiyeye özgü olduğu söylenmez.
4. Sadrazam padişahın mutlak vekili sayılan en üst devlet görevlisidir; nişancı ise yazışmaları yürüten ve tuğra çeken divan görevlisidir. Bu iki görevlinin ortak yönleri divan içinde yer almaları ve devlet yazışmalarıyla ilişkili olmalarıdır; ancak eyalet askerleri arasında yer almazlar. En güçlü çeldirici C'dir; çünkü nişancı kalemiye ile ilişkilidir, fakat sadrazam için böyle bir sınıflandırma ortak ve belirleyici bir özellik olarak verilemez.
5. Doğru cevap A'dır. Alıntıda resmî haberlerin yayımlanması ve devlet işlerinin halka duyurulması anlatılmaktadır; bu, Osmanlı'nın ilk resmî gazetesi olan Takvim-i Vekayi ile örtüşür. En güçlü çeldirici B'dir; Ceride-i Havadis de gazete adıdır, ancak resmî gazete değildir ve soru metnindeki 'resmî haberler' vurgusunu karşılamaz.
6. Mimar Sinan yapılarını çiraklık, kalfalık ve ustalık dönemi olarak üçe ayırmıştır. Çiraklık eseri Şehzade Camii, kalfalık eseri Süleymaniye Camii, ustalık eseri ise Edirne'deki Selimiye Camii'dir. En güçlü çeldirici Şık B'dir; Süleymaniye Camii Sinan'ın en ünlü ve büyük yapılarından biri olduğundan öğrenciler bunu ustalık eseri olarak karıştırabilir. Ancak ustalık eseri unvanı yalnızca Selimiye Camii'ne aittir.
7. Kazasker, Osmanlı Divânı'nda ilmiye sınıfının üst yargı temsilcisidir; askerî davalar ve adalet işlerini yürütür. Kalemiye sınıfı ise Nişancı başta olmak üzere yazışma ve kayıt işlerini üstlenen görevlileri kapsar. Şık E, Kazasker'i yanlış biçimde kalemiye sınıfına ve yazışma görevine bağladığı için hatalıdır. En güçlü çeldirici olan Şık C (Nişancı-tuğra eşleşmesi) tamamen doğrudur; tuğra çekmek Nişancı'nın asıl işlevidir. Şık D'deki Defterdar-maliye eşleşmesi de tarihsel olarak doğrudur; burada Defterdar yanlış sunulmamıştır.
8. Kaynaklar'a göre yıllık geliri 100 bin akçenin üzerinde olan dirlik has; genel kabule göre 20.000 ile 100.000 akçe arası zeamet; 20.000 akçenin altı ise tımar olarak sınıflandırılmaktadır. E seçeneği 'geliri 100 bin akçenin altında kalan arazi zeamet sayılır' demektedir; bu ifade hem tımarı hem de zeameti kapsayan aşırı genişletilmiş yanlış bir tanımdır. Doğru bilgi, zeametın 20.000-100.000 akçe aralığına karşılık gelmesidir. A ve B şıkları kaynaklar ile, C şikkı kaynaklar ile doğrudan desteklenmektedir. En güçlü çeldirici D şikkıdır; zeamet için 20 bin akçe eşiğı gerçek bir bilgidir ve yanıltıcıdır.
9. Kaynaklar, Takvim-i Vekayi'nin 1831'de ilk resmî Osmanlı gazetesi olarak yayımlandığını; Kaynaklar, tuğranın padişahın imza işlevi gören resmî belgelemedeki simgesi olduğunu belirtmektedir. İki uygulama birlikte değerlendirildiğinde Osmanlı'nın resmî iletişimi ve belgelemeyi güçlendirme çabası çıkarımı en sağlam sonuçtur. B şikkı kaynakların hiçbirinde desteklenmeyen bir iddia olup aşırı-genellemedir. C ve D şıkları dayanaksız kategori hatası içerir. E şikkı ise kaynak bilgisiyle çelişen ve herhangi bir kaynakla desteklenmeyen yanlış bir genellemedir.

10. Kaynaklar'a göre Selimiye Camii, Mimar Sinan'ın ustalık dönemi eseridir ve klasik dönem Osmanlı mimarisinin zirve yapıtı olarak kabul edilir. Mimar Sinan, Şehzade Camii'ni çıraklık, Süleymaniye Camii'ni kalfalık eseri olarak nitelendirmiştir. Selimiye Camii, İstanbul'da değil Edirne'de bulunmakta olup bu ayırt edici özellik de kökle örtüşmektedir. Haseki Hürrem Sultan Camii ve Mihrimah Sultan Camii ise İstanbul'daki diğer Sinan yapılarıdır. En güçlü çeldirici Süleymaniye Camii'dir; çünkü İstanbul'daki büyük ölçeği nedeniyle ustalık eseri sanılabilir.